

Erik Lindgren

POST-
historia från
Tössbo härad
i Dalsland

Copyright 1995
Erik Lindgren

Posthistorisk skriftserie nr 256

Förord

Det lilla Tössbo härad domineras posthistoriskt av fem poststationer, tillkomna som ett resultat av 1875 års omorganisation i anslutning till att postverket tog över ansvaret för kronobrevbäringen. Två senare tillkomna poststationer kompletterar bilden, som förstärks av att jag funnit anledning nämna något om postkontoret i Åmål, ehuru staden inte tillhörde häradet.

Poststationerna presenteras i kronologisk ordning efter datum för inrättandet. De som inrättades vid kronobrevbäringens upphörande 1875 presenteras inbördes i bokstavsordning. Så långt det är möjligt med arkivhandlingars hjälp söker jag i första hand berättelser på "gräsrotsnivå". Alla uppgifter är hämtade från handlingar i Postens centralarkiv samt i något fall ur Ernst Grapes bok "POSTKONTOR OCH POSTMÄSTARE". Jag har också haft god hjälp av Svenska Järnvägs-klubbens bok **Järnvägsdata**. Om vid något tillfälle annan källa utnyttjas, anger jag det i texten.

Naturligtvis är det inte fråga om att beskriva postens utveckling i sin helhet på de olika orterna. Det blir i stället exempel på händelser av varierande slag som i någon mån belyser problem som uppstår i relationerna mellan Posten och samhället eller mellan Posten och dess anställda. I den mån jag lyckats få fram namn på poststationernas föreståndare och uppgifter om vid vilka tidsperioder de har arbetat, har jag lämnat sådana uppgifter konsekvent.

Den kortfattade posthistoria som presenteras på detta sätt, ibland med exempel på skriftväxling för att belysa speciella situationer vid vissa tillfällen, kan kompletteras av intresserade läsare vid besök på Postens centralarkiv i Stockholm. För att underlätta studier i arkivet uppger jag ibland diarienummer för vissa ärenden.

Sedan jag började ägna mig åt posthistorisk forskning i mitten av 1970-talet har Posten genomgått mycket stora förändringar. Jag tänker därvid inte bara på ändringar i den regionala indelningen, som t ex omorganisationer med den interna beteckningen PVO och den följande CRU utan också på vissa ändringar som föregick monolets formella upphörande 1992 och övergången till bolag 1994.

Vid 1992 års ingång genomfördes en divisionalisering av Posten. Därigenom ändrades förhållandena bland annat så, att det på större orter finns olika chefer för de olika divisionerna. De mindre postkontoren har ingen formell chef utan en eller flera tjänstemän som lyder under chefen för brev- eller chefen för bank- och kassadivisionen på en större ort inom regionen. Med denna förändring har jag funnit det

utsiktslöst att försöka få fram namn på dem som i realiteten varit platschefer på de olika postkontoren efter 1990-talets ingång. Även tidigare uppgifter har visat sig svåra att få fram, bland annat på grund av ändrad form för personalbokföring under 1970-talet. Senare tendens att lindra divisionaliseringens negativa verkningar har inte underlättat möjligheterna att få fram personaluppgifter.

I citat har jag moderniserat stavningen men inte gjort några ingrepp i texten. Även orternas namn återges i modern stavning. Jag är öppen för mina läsares synpunkter på häftet.

Växjö i januari 1995

Erik Lindgren

Innehåll

	sid
Edsleskog	8
Fengersfors	19
Fröskog	9
Kopparstrand	18
Kronobrevbäringen	5
Movik	11
Tösse	13
Åmål	3
Ånimskog	17

omkring 1664--

Åmål

Städerna ingick inte i häradenas jurisdiktion men jag väljer ändå att i denna skrift nämna något om postkontoret i Åmål. För den som vill tränga djupare rekommenderas en av folkskollärare Arthur Gerdin år 1970 utgiven skrift om Åmåls postmästare under 300 år. En annan forskare i Åmål, Cuno Kvist med starkare filatelistiskt intresse, har år 1978 presenterat uppgifter om postverkets utbredning i hela landskapet genom skriften "*Dalsländska postanstalter och stämplat*".

Det är inte helt klarlagt när postkontoret i Åmål öppnades, men en postmästare kan ha funnits redan 1664, nämligen Lars Jonsson Tengberg. Han uppgav i ett odaterat brev, att han reste till Stockholm för att "*söka en resterande lön, som innestår från år 1664 till närvarande dato för postmästartjänsten i Åmål*". Generaldirektör Johan Beijer, som under en tredje etapp ansvarade för verksamheten under tiden 1661-1669, denna gång mot årsarrende, hade uppdragit åt Jonsson Tengberg att bli överbaka postens behöriga gång i Bohus och Uddevalla.

Den följande chefslängden upptar efter Johan Nilsson (1681-1688) och Christoffer Grund (1688-1701) flera postmästare med tvivelaktig karaktär, t ex Anders Bengtsson (1701-1709), som avvek genom att lämna Sverige, och Mathias Holm (1728-1752) som uppgavs ha försnillat postmedel genom att fiffla med postkartorna. Även Hans Henric Groth (1776-1791) hade under en period ouppklarade affärer med sin arbetsgivare.

Under den tid som August Edvard Lilliestierna (1843-1874) var postmästare i Åmål inträffade stora förändringar, t ex frimärkets införande 1855. De flesta postmästarna, då totalt 150 i hela riket, fick "*till följd av det nya portosystemets införande*" samt "*genom postreformen förlorade inkomster av lösväskor, posträkningar mm*" gratifikationerna på varierande belopp, sedan regeringen den 16 januari 1857 hade bifallit poststyrelsens förslag om sådan kompensation (diarienummer 1857:334). För postmästare Lilliestiernas del uppgick denna kompensation till ett belopp av 183 riksdaler.

Lilliestierna fick också uppleva lantpoststationernas tillkomst 1861, posthemmanens avveckling 1870 och förberedelser för kronobrevbäringens avskaffande, en åtgärd som genomfördes successivt under åren 1874-1876. Det var hans vikarie som fick vara med om den sistnämnda reformen som för Dalslands del inträffade med 1875 års ingång.

Den ordinarie efterträdaren, Anders Mathias Christenson (1875-1898) fick uppleva de omedelbara följderna av den reformen, liksom lantbrevbäringens införande med start i Dalsland 1879, samt Postsparbankens tillkomst 1884. Under hans tid öppnades också för allmän trafik den del av Bergslagernas Järnväg som berörde honom direkt, nämligen den 109 km långa sträckan från Mellerud till Kil den 1 december 1879. Det hade sedan februari 1863 varit ganska naturligt att poststationer inrättades i järnvägsstationer efter hand som sådana tillkom, men att döma efter uttalanden av postdirektionen i Göteborg luckrades denna princip upp under 1920-talet.

Under tjänstetiden i Åmål för Fritz Mauritz Hjalmar Cavalli-Björkman (1920-1934) öppnades Åmål-Årjängs järnväg för allmän trafik från den 2 december 1928. Detta medförde inte en sådan "ommöblering" av poststationsbeståndet i järnvägens närhet, som varit markant för tidigare öppnade järnvägar. Postdirektionen i Göteborg informerade i ett 14 sidor långt brev den 15 november 1928 poststyrelsen om de förändringar som ansågs erforderliga med anledning av tågstarten, vilken skulle beröra två trafikplatser inom Dalsland, nämligen Jakobsbyn och Finntorp. Ingen av Åmåls underlydande poststationer berördes direkt av järnvägen, även om postföringen till poststationen i Edsleskog skulle kunna ändras att utgå från hållplatsen i Finntorp. Ett nytt tänkande beträffande möjligheten att utnyttja järnvägens trafikplatser som poststationer hade kommit in i bilden på så sätt att man då var restriktiv med att inrätta förenade post- och järnvägsstationer. Denna fråga berörde postdirektionen i sitt brev den 15 november 1928 på följande sätt:

"Enligt vad postdirektionen trots sig finna, har under de senare åren vid nya järnvägars öppnande i fråga om poststationer invid järnvägs-linjer, i allmänhet och därest icke särskilda skäl för en motsatt anordning förelegat, förfarits så, att poststationerna bibehållits på sina förutvarande platser och sålunda icke förenats med resp. järnvägsstationer. Poststationsföreståndarna vid de invid eller i närheten av järnvägslinjen Årjäng-Åmål belägna poststationerna i Åsebyfors, Sillerud, Sil och Svanskog hava icke uttalat någon önskan om att frånträda gällande avtal".

Postmästare Anders Mathias Christensons ordinarie efterträdare, Otto Ludvig Sandegren (1898-1911), fick överta ett förvaltningsområde som då omfattade poststationerna Edsleskog, Fröskog, Movik, Tösse och Ånimskog, med andra ord samtliga de som tillkommit vid kronobrevbäringens upphörande. Under tiden efter andra världskriget tilkom inom Åmåls förvaltningsområde åtskilliga poststationer och även postanstalter med högre status, kallade postexpeditioner. De tillfördes Åmåls förvaltningsområde i etapper efter hand som mindre förvaltningsområden avvecklades. Vid 1970-talets ingång, då postmästare Gunnar Orrhage var chef, lydde t ex

postexpeditionerna i Bengtsfors, Billingsfors, Dals Länged, Ed och Svanskog under honom. Poststationen i Ånimskog hade då också hunnit bli statushöjd till en postexpedition.

Under en treårsperiod i början av 1970-talet "bodde" postkontoret i Åmål i tillfälliga lokaler. Personaltidningen "PS" berättade i nr 17/1975 om återflyttningen på följande sätt:

Nya postlokaler i Åmål

Kassaexpeditionen i Åmål flyttade den 12 juni tillbaka till sin nu nyrenoverade lokal. Därmed hade postkontoret genomgått en andra ombyggnadsetapp och äntligen blivit kvitt problemen med trångboddhet och nedslitna lokaler. Sedan juli 1972 har först brevbringsexpeditionen och senare kassaexpeditionen varit inrymda i en tillfällig paviljong. Sedan postens granne – Systembolaget – flyttat och renovering skett flyttade brevbringsexpeditionen in dit i februari.

Postkontoret visade den 11 juni under sedvanliga former upp sitt nya ansikte för press och särskilt inbjudna gäster. Samtidigt presenterades också en "posthistorisk" skrift med rubriken "Posten i Åmål" av Arthur Gerdin. Enligt denna kom Åmål, genom sitt läge mellan de båda betydelsefulla handelsmetropolerna Karlstad och Vänersborg, troligen redan år 1664 att få sitt första postkontor. Genom åren har Åmål haft 25 postmästare: Den förste med heltidsanställning tillträdde ämbetet för 100 år sedan.

Postkontoret i Åmål hade kvar sitt förvaltningsområde med ett antal underlydande postanstalter ända in på mitten av 1970-talet. Det årtiondets stora förändringar av postorganisationen medförde att det visserligen behöll termen postkontor, må så vara med en förled under de första åren, men det förlorade sitt förvaltningsområde. Birgit Wahberg har med titeln postmästare fått ta över ansvaret för service till drygt 7000 hushåll med postadress Åmål, Fengersfors och Svanskog.

Kronobrevbäringen

"Kvistarna i trädet var kronobrevbäringen och grenarna motsvarade postverkets eget transportnät". Så kan man uttrycka skillnaden mellan två gamla system, som löpte samtidigt ända fram till 1870-talet. Med början 1874 inlemmades det äldsta systemet i systemet från 1636, det år som betecknas som svenska postverkets födelseår.

Kronobrevbäringen var ett nät för regeringens förbindelser med de olika landsändarna. Det hade redan en vid förgrening, när postverkets linjer började byggas ut. Detta var otillräckligt och kunde i många fall inte användas för befordran av brev mellan exempelvis landshövding, kronobefallningsmän och präster.

Men kronobrevbäringsnätet var på åtskilliga punkter sammanlänkat med riksnätet. Därför utnyttjade kronobrevbäringen postverkets nät på vissa delsträckor, ofta längre än det egna finmaskiga. Postverkets tillkomst innebar således en lättnad i kronobrevbäringsorganisation.

1860 års regeringsbeslut om poststationer på landsbygden ledde inte till att särskilt många nya postlinjer tillkom. Till en början lades de flesta poststationerna utmed redan befintliga postlinjer. Men poststationerna blev nya anknäppningspunkter till kronobrevbäringsnätet.

Efter remissbehandling följde en proposition till 1873 års riksdag, enligt vilken postverket skulle anordna nya postgångar. Överenskommelser om sådana hade träffats preliminärt med länsstyrelserna. Därigenom blev den organisation som dittills funnits som en länk mellan bl a kronofogde, länsmän, häradshövdingar och nämndemän inlemmad i det allmänna postnätet. Detta skulle dessutom kompletteras med poststationer, "en i varje socken, om så behövdes".

På tre år, räknat från 1874, ökade därigenom antalet poststationer med ca 1300. Ändå kom många socknar att känna sig förfördelade genom att de inte fick egna poststationer.

Omorganisationen blev dyrbar för postverket. Redan i september 1875 började man undersöka vilka möjligheter till besparing som fanns och i en framställning till regeringen ett år senare sökte poststyrelsen sanktion för att pröva "vilka stationer, som i anseende till synnerligen obetydlig rörelse, böra indragas". Därmed togs det första steget till lantbrevbäring, en nyhet som introducerades 1878. Innan man kom så långt hade några av de minsta poststationerna blivit indragna. Ersättningen blev då lösväskor som utväxlades med närmast belägna poststation.

Med lösväska avses en sådan väska som man enligt en bestämmelse redan 1824 kunde träffa avtal med postförvaltaren om att utväxla med dennes postkontor. Den som höll lösväskan skulle betala från 6 till 18 kr om året "allt efter brevväxlingens större eller mindre betydenhet samt med avseende på väskans mottagande och avsändande en eller flera gånger i veckan". Dessutom utgick en mindre befordringsavgift, som enligt en bestämmelse 1862 inte skulle betalas om posten åtföljdes av en postiljon.

Vissa andra särbestämmelser utfärdades från tid till annan om lösväskor. Lösväska är termen för själva företeelsen. Det konkreta ordet för lösväska kan sägas vara postväska, om vars utformning det fanns särskilda bestämmelser. Jag har dock inte funnit någon bestämmelse om att en postväska nödvändigtvis måste anskaffas för att användas som lösväska. Den kunde möjligen ha annan utformning än postväskan och kanske anskaffas på den blivande lösväskägarens initiativ utan rekvisition från posten. Att det antagandet är riktigt får näring vid läsning av en text som finns i poststyrelsens cirkulär den 26 april 1869:

"Lösväska skall anskaffas och underhållas av ägaren, vara hel och med gott lås försedd samt åsatt tydlig och tjänlig titelskylt. Underlåtes detta, må, om rättelse vid erinran därom icke följer, väskans användande inställas".

I förberedelser för kronobrevbärings avskaffande skickade poststyrelsen cirkulärskrivelser till landshövdingarna den 20 februari och den 30 maj 1873. Länsstyrelsen i Vänersborg lämnade i brev till poststyrelsen den 8 och 29 oktober, den 5 november samt den 12 december 1874 kronofogdarnas "yttranden och förslag rörande de åtgärder som till den ordinarie kronobrevbärings ersättande med nya postgångar borde vidtagas".

Poststyrelsen prövade dessa förslag och meddelade den 17 december 1873 i ett brev till landshövdingen i Älvsborgs län sitt beslut att inrätta vissa specificerade nya postgångar och poststationer. De rörde sig om ett stort antal nya poststationer samt gång- eller körposter från och med 1875 års ingång inom länet och Åmåls postområde tillfördes fem poststationer. De fick alla så stor uppslutning att inte någon av dem drogs in vare sig under sparsamhetskampanjen ett år senare eller under föreberedelserna för lantbrevbärings införande (inom Dalsland med början 1879).

1875-01-01--1971-06-15

Edsleskog

Enligt poststyrelsens brev den 17 december 1874 till länsstyrelsen i Vänersborg hade poststyrelsen godkänt insänt förslagskontrakt med mamsell Ulrika Sundelius om att bli föreståndare för den poststation som skulle öppnas med 1875 års ingång i Edsleskog. Kontraktet avsåg ett årsarvode på 150 kr. Poststationen låg i Bräcke, dit postens skulle köras från Låbyn enligt ett kontrakt med Anders Petersson i Heden, som fick kr 1:42 per mil för denna transport. En postföring inrättades också från Åmål till Edsleskogs poststation enligt kontrakt med Thorstein Olsson i Bräcketorp. Kontrakten blev flera, för i motsatt riktning antogs inte samma entreprenörer utan Luther Jansson i Bräcke för sträckan mellan Edsleskogs poststation och Låbyn samt Jonas Olsson i Grättsved för sträckan mellan Edsleskogs poststation och postkontoret i Åmål. De hade erbjudit sig att skjutsa posten billigare i denna riktning än vad konkurrenterna hade gjort.

En bild av poststationernas villkor får man om man läser ett brev från poststationsföreståndare Ulrika Sundelius till poststyrelsen den 21 februari 1877. Hon skrev:

"Den byggnad som jag för poststationen hyr är så förfallen att jag omöjlig för kölds skull kan här tillbringa en vinter till. I anledning härav vill jag vördnadsfullt ödmjukligen anhålla att Kungl. Generalpoststyrelsen godhetsfullt ville medgiva att stationen finge flyttas. Den plats som är ämnad är belägen 778 famnar härifrån och ligger invid landsvägen emellan Bräcke och gästgivaregården Låbyn på Hässel-skogs prostgårds ägor. Genom min broders bemedlande skulle jag köpa en byggnad och uppsätta den på den nya platsen. Innan köpet sker vill jag höra Kungl. Generalpoststyrelsens utlåtande".

Sedan intyg hade införskaffats från postförarna att de inte begärde tillökning i ersättningen för ändrade postföringssträckor beslöt poststyrelsen att poststationen skulle få flyttas. Detta genomfördes den 15 oktober 1877 och medförde en liten justering av tidtabellerna, som i vad gäller den ena linjen därefter fick detta utseende.

						Åmål—Billingsfors. (Från den 16 oktober 1877.)			
T. F.	—	7,0	f. m.		Åmåls postkontor	O. L.	10,0	—	e. m.
T. F.	9,30	9,15	f. m.	1,0	Edsleskogs poststation (Hässel- skogs kyrka)	O. L.	7,15	7,30	e. m.
					Låbyns gästgivaregård	O. L.	5,15	5,15	e. m.
T. F.	11,15	11,15	f. m.		Billingsfors postexpedition..	O. L.	—	4,30	e. m.
T. F.	12,30	—	e. m.	1,0					
				4,1					

Den 1 december 1893 övertog kyrkoherde Anders Gustaf Carlqvist poststationen i Edsleskog med 300 kr i årsarvode och den 1 oktober 1899 överlämnades den till fröken Hilda Charlotta Sundelius, nu med ett till 200 kr sänkt årsarvode. Det höjdes efter kort tid till 240 kr och var detsamma när Maria Frideborg Thorstenson tog över den 1 oktober 1906. Hon fick det höjt till 300 kr med 1916 års ingång.

Den 1 juli 1919 övertog Ida Kristina Nilsson poststationen. Hon följdes under en kort period den 1 november 1933 av Viktor Josef Johansson som redan efter åtta månader efterträddes den 1 juli 1934 av Gustava Maria Andersson. Under hennes sjukdom vikarierade efter 1947 års ingång chauffören Erik Vitalis Andersson och fick avtal om poststationen från den 1 maj, sedan företrädaren avlidit den 21 april 1947. Den 1 oktober 1951 blev Ruth Lilly Sofia Andersson ordinarie föreståndare. Med efterkrigstidens bilisering blev det möjligt att ersätta poststationen med effektiv lantbrevbäring, något som medförde poststationens indragning den 15 juni 1971. Fru Andersson fick då överta befattningen som poststationsföreståndare i Tösse till sin pensionering två år senare.

1875-01-01--1965-04-30

Fröskog

Med ett årsarvode på 200 kr blev skolläraren J F Larsson antagen som föreståndare för poststationen i Fröskog vid dess öppnande med 1875 års ingång. Till Fröskog bars posten från Tisselskog enligt ett kontrakt med handlanden Anders Andersson i Tisselskog med 75 öre i ersättning per mil och i motsatt riktning enligt ett kontrakt med Jan Magnus Magnusson i Hensbyn med en ersättning av 1 kr per mil.

Larsson var inte nöjd med sitt årsarvode på 200 kr och skrev till poststyrelsen den 8 februari 1876 och sade upp sitt kontrakt *"såvida ej denna avlöning ökas till minst 350 kronor"*. Han motiverade detta bl a med att han hade sålt frimärken under 1875 för 1236 kr. Efter förhandling gick Larsson med på att pruta anspråken till 300 kr, vilket årsarvode poststyrelsen fastställde från mars 1876. Postmästare Mathias Christenson i Åmål skrev bl a följande till poststyrelsen under remissbehandlingen av ärendet:

"Stationen som visserligen har större uppbörd än poststationen i Tösse (797 kr 12 öre/år) med arvode 300 kr, har dock bekvämare expediering än sistnämnde station, som transiteras av alla posterna på Karlstad-Vänersborgslinjen, varförutan en sportlerinkomst för 6 st lösväskor tillfaller poststationen i Fröskog".

Christenson tyckte liksom poststyrelsen sålunda att poststationsföreståndaren i Fröskog inte skulle ha bättre betalt än kollegan i Tösse. Från Tösse utgick postlinjen till Fredrikshald i Norge, något som medförde arbete med transitposter från postförarna på linjen mellan Karlstad och Vänersborg. Linjen till Norge passerade genom Fröskog men vållade inte poststationsföreståndare Larsson mera besvär än att ta emot och lämna över de egna postsäckarna till och från Åmål.

Det faktum att skolan i Fröskog var ambulatorisk bidrog till att Larsson fick lämna den ifrån sig, eftersom han tidvis vistades på annat håll. Efter en tid för poststationen vid säteriet i Kristinedal med fröken Ella von Sneidern som föreståndare hamnade den på sommaren 1888 i hemmanet Flatungebyn, fortfarande med fröken von Sneidern som ansvarig för sysslan. I maj 1889 konkretiserades önskemål om att poststationen skulle flyttas till allmänna landsvägen. Det blev ett långt utdraget ärende som speglar sockendelarnas olika intressen. Först sedan länsstyrelsen och kronofogden sagt sitt avgjordes det genom poststyrelsens beslut den 1 april 1890, att framställningen om poststationens förflyttning inte skulle föranleda någon åtgärd. Poststationen lydde under denna period under postkontoret i Billingsfors fram till den 1 juli 1896.

Med oförändrat årsarvode på 300 kr efterträddes Ebba von Sneidern år 1893 av Otilia Cecilia von Sneidern. Hon lämnade över på det nya seklets första dag till arrendatorn Per Gustaf Petree. Det blev fortsatt täta skiften, inspektör Gustaf Ericsson (1903) och lantbrukare Edvin Adler (1904-1905). Fru Maria Adler tog över den 1 september 1905. Ett försök genom ett brev till poststyrelsen den 27 april 1906 från Fengersfors Bruks AB att få poststationen flyttad till bruket omkring två kilometer längre norrut föranledde inte till avseende vid föredragning 22 maj 1906. Däremot flyttades poststationen under fru Adlers tid i mars 1908 till en lägenhet i kronofogdebostället Fröskogs stom.

Den övertogs den 1 juni 1912 av arrendatorn Edvin Johansson Adler men flyttades på nytt vid 1917 års ingång, då folkskollärare Karl Henning Johansson blev föreståndare. Den 1 juli 1922 hamnade den i affären genom att övertas av handlanden Axel Tobias Svanling. Sist i raden blev kontoristen Axel James Svanling. Han övertog sysslan den 1 juli 1943 och fick uppleva poststationens indragning med april månads utgång 1965. Den ersattes med lantbrevbäring från Fengersfors, varigenom man kan säga att brukets 60 år tidigare framförda propäer blev förverkligade.

Movik

Poststyrelsen meddelade i sitt förut omnämnda brev till länsstyrelsen i Vänersborg den 17 december 1874, att en poststationsföreståndare-tjänst skulle uppehållas "i Mo, under benämning Movik till undvikande av förväxling med poststationen Mo i Västernorrlands län, med skol-läraren Johannes Andersson mot årligt arvode av kr 75:-"

Han tyckte att lönen var för låg, något som han påtalade i nedan återgivna brev till poststyrelsen den 14 september 1875.

Handwritten text:
Härmed får jag förväntat, uppväga mitt med
Dessför Generalpoststyrelsen under den 17 augusti
förläsat är inkommit. Därför är poststationsfö-
Händelse befattningen härstades, att uppväga med inne-
varande års utgång. Skulle däremot Kongl.
Myndigheten vilja höra mitt svarande arvode 75 kr.
till 150 kr per år så jag villig, att återgå till fö-
re stationen. Allt postföreståndare förvarning
här på bra Länna. Och icke försumma det ringa
vid flyttare än vid denna station. Även kommer varje
post inkommit till 12 i 1 som skett. Och tack för
Myndigheten Generalpoststyrelsen om denna omständighet.
Åmål den 14 Septembris 1875. Med förhoppning
Moviks poststation. Johannes Andersson
i Mo i Länna

Poststyrelsen remitterade brevet till postmästaren i Åmål som tillstyrkte "åtminstone någon tillökning i den hittillsvarande något knappa avlöningen, som i betraktande av den vid stationen förekommande nattjänstgöring, lämpligast torde bestämmas till 150 kr per år". Detta blev också poststyrelsens beslut.

Omsättningen var emellertid relativt låg och poststationen togs med i raden av "olönsamma poststationer" om vilka postförvaltarna skulle avge statistiska uppgifter enligt ett cirkulär från poststyrelsen den 27 september 1875. Detta ledde inte till något beslut om indragning. När tanken på indragning senare kom upp i anslutning till förberedelser för lantbrevbäringens införande och ärendet fördes till länsstyrelsen och remitterades i vanlig ordning, skrev kronofogde Carl Hagren följande den 13 december 1877:

"Vad angår Moviks poststation, skulle densammas indragning även medföra stora svårigheter för befordrande av tjänsteförsändelser till de inom socknen boende ämbets- och tjänstemännen ävensom för kungörelsernas ordentliga fortskaffande till kyrkan, vadan jag vördsammast får föreslå att denna station bibehålles. Därest den skulle upphöra, torde det bliva nödigt att en person anställles, som har skyldighet att mottaga en från postkontoret i Amål till honom befordrad väska och tillhandhålla vederbörande däri ankomna försändelser samt därjämte avsända till honom avlämnade brev. Utan ersättning torde dock ingen vara villig att ett sådant bestyr handhava".

Poststationen i Movik räddades sålunda från indragning på grund av förekommande post till civilstatspersoner. Vid sammanträdet på länsstyrelsen i Vänersborg den 11 augusti 1877, då lantbrevbäringsfrågan diskuterades, kunde man konstatera att frimärken hade sålts i Movik under 1876 för 175 kr och under 1877 för 222 kr. Det var ändå inte utan konsekvens för skollärare Johannes Andersson. Ett villkor för att poststationen i Movik skulle få behållas var att han gick med på lönesänkning eller att någon annan kunde ersätta honom med mindre anspråk. Inför detta accepterade Andersson att reducera årsersättningen från 150 till 100 kr, varom poststyrelsen beslutade den 27 februari 1879.

Befattningen övergick med oförändrat arvode i november 1891 till Anderssons kollega folkskolläraren Carl Fredrik Nilsson. Han hade dessförinnan vikarierat för Andersson under närmare fem år. Med efter hand bättre förmåner och på 1920-talet införd reglerad ersättning för alla poststationsföreståndare blev Nilsson kvar på sin post under tre decennier. I juni 1922 övertogs befattningen tillfälligt av hemmansägaren Gustaf Henning Gustafsson och under sista halvåret 1923 av Edvard Eugen Andersson.

Under åren 1924-1935 var ålderdomshemmets föreståndare Amanda Andersson poststationens föreståndare (diarienummer 1 b 1595/23). Med 1936 års ingång övertog Stig Gösta Andersson poststationen. Han hade tidigare varit föreståndare för poststationen i Olme och blev nu ansvarig för Moviks-posten under en tioårsperiod. Under den tiden avgjordes frågan om eventuell ändring av poststationens namn. Inför tidtabellsskiftet i maj 1939 strävade man efter att järnvägs-, post- och telefonstationer på samma ort skulle ha samma namn. Ortnamnskommissionens förslag var att poststationens namn skulle ändras till **Dals Mo**. Andersson ansåg emellertid "att det nuvarande namnet borde behållas, fastän det kanhända ej är så särdeles lämpligt med hänsyn till att stationen ej är belägen vid någon vik". Både postmästaren och postdirektionen avstyrkte förslagen namnändring och poststationen fick heta Movik även fortsättningsvis.

Andersson följdes i november 1946 av Lilly Andrea Janvall. I anslutning till hennes pensionering drogs poststationen in med januari månads utgång 1967.

Tösse

Mamsell Anna Maria Freudenthal antogs till föreståndare för den poststation som öppnades i Tösse med 1875 års ingång. Hennes årsarvode på 150 kr hade fastställts utan att hon fått tillräckliga informationer om arbetets innebörd eller om storleken av ersättningen till andra samtidigt vidtalade poststationsföreståndare. Detta lät hon poststyrelsen veta genom ett brev den 3 maj 1875, ur vilket jag citerar följande:

"Obekant med de grunder, på vilka förslagen i detta avseende blivit uppgjorda varken kan jag, ej heller om jag kunde finna det tillständigt, ingå i någon sorts bedömande därav, men den erfarenhet jag vunnit under den tid jag förestått Tösse poststation giver vid handen, att en skälig tillökning i årsarvodet verkligen är av behovet påkallad.

Tösse poststation är nämligen belägen på en plats, där poster från tre håll sammanstöta; från Amål, från Vänersborg och från Norge, dvs från norr, söder och väster. Post expedieras från stationen alla dagar i veckan, därutav fem nätter".

Fröken Freudenthal framhöll också utöver den "trägna tjänstgöringen" att hon måste bekosta uppvärmning av den lokal, som hon också måste betala hyresersättning för och begärde att få lönen förhöjd till 400 kr. Sedan hon fått veta att i kontraktet intagna uppgifter (i detta fall lörens storlek) inte kunde ändras utan kontraktsuppsägning, sade hon upp kontraktet den 24 september 1875. Poststyrelsen vände sig nu till länsstyrelsen med begäran om uppgift på annan lämplig föreståndare. Det blev remissbehandling i vanlig ordning med inblandning av länsman och kronofogde, i vilket sammanhang fröken Freudenthal på förslag av länsmannen satte ner anspråken till 300 kr i årsarvode. Om denna storlek på årsarvodet beslöt poststyrelsen den 13 december 1875 på grundval av länsstyrelsens yttrande, återgivet i förminskad reproduktion på nästa sida. Efter ytterligare ett år lyckades hon få arvodet höjt till det från början önskade, 400 kr, genom poststyrelsens beslut den 29 september 1876.

Hon kunde emellertid inte glädja sig så länge åt denna förbättring. Med öppnandet på delsträckan Mellerud - Kil den 1 december 1879 av Bergslagens Järnväg för allmän trafik blev det nämligen tal om indragning av bl a poststationen i Tösse. Beslutet om en sådan förändring blev emellertid uppskjutet en tid.

till stationsmästare i Olofstorp från den 1 juli 1967. Olika vikarier uppehöll befattningen i Tösse tills den blev tillsatt den 16 juni 1971 med Ruth Andersson som föreståndare. Hon kom närmast från Edsleskog, där hon skött poststationen sedan den 1 oktober 1951. När hon fick pension den 1 mars 1973, uppehölls befattningen i Tösse på vakans till dess poststationen drogs in med april månads ingång 1973. Kvar blev emellertid ett postombud till och med mars 1982 som hade sin postutväxling över Åmål. Det hölls öppet halvannan timme på vardagar och sköttes under sista tiden av Eva Nilsson. Redan vid 1982 års omorganisationen hade de lantbrevbäringslinjer, som utgick från Svanskog och Fengersfors, ändrats att utgå från Åmål.

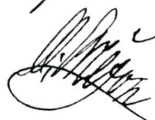
Över Tösse hade sedan den 1 november 1944 posten expedierats till postombudet i Fengersfors fram till den 14 juni 1954, då postombudet i Fengersfors ersattes av en poststation.

Om man har att förmoda
det postförordningen belägger min
fröde sedan Örnstadsbanan här
förbi belägger förordning, som jag be-
flutad mig för att fortsätta med
postförordningsverket här vid
Ånimskog med samma ordade
som hittills eller 200 Kronor
för år.

Ånimskog poststation den 8 december 1877.

Örnstadsbanan

Resitnas af
L. Andersson
Förordningsakt

G. Svensson
Enskolund

1875-01-01-1973-04-30

Ånimskog

Handlanden Gustaf Eriksson blev föreståndare för den poststation som med 1875 års ingång öppnades i Åniskolund med socknens namn Ånimskog. Hans från början fastställda årsarvode på 200 kr följde efterträdaren i december 1876, handlanden O Ericson. Denne flyttade då till Åniskolund från Göteborg, medan Gustaf Eriksson flyttade in till Åmål. Ett förslag att flytta poststationen från Åniskolund, där gästgivaregården var belägen, till socknens skolhus vid kyrkan med skolläraren P J Wiklund som föreståndare förföll, sedan O Ericsson återtog sin begäran den 25 september 1877 att få högre ersättning.

Det blev i alla fall snart nog fråga om flyttning. Ordföranden i Ånimskogs sockens kommunalstämma, bruksägaren Adolf Unger, gjorde framställning om flyttning av poststationen till Ånimskogs anhaltstation vid Lilla Mossen för att där skötas av telegrafstationsföreståndaren O Lindström. Om detta beslöt poststyrelsen för tillämpning från den 1 februari 1880. Poststationen förenades senare med anhaltstationen och stationsmästaren Karl Eriksson fick överta ansvaret för både post och järnväg.

Den föreningen varade inte särskilt länge. Den 1 juni 1908 skildes sålunda post och järnväg åt och fröken Ingrid Kristina Vestergren blev ansvarig för poststationen och transporterna från och till järnvägen. Hon fick 540 kr i årsarvode, till vilket från den 1 oktober 1916 kom 360 kr i biträdesarvode och 180 kr i transportersättning (diarienummer 1 b 1632/16). Emma Karolina Lindberg blev föreståndare den 1 oktober 1921 och fick uppleva att poststationen höjdes till postexpedition den 1 oktober 1951, då hennes titel blev stationsmästare i egenskap av chef för denna. Beril Aronsson övertog befattningen 1966 men fick uppleva dess avveckling på valborgsmässoafton 1973.

Poststation:

Ånimskogs poststation, som den 1 nästkommande februari förflyttas till Ånimskogs anhaltstation vid Lilla Mossen å jernvägslinjen Falun—Göteborg, skall från samma tid hänföras till första klassens lägre afdelning, lyda under postinspektionen i Västra jernvägspostdistriktet och direkt utväxla post med postkupéexpeditionen n:r XLIII.

Postföring:

Indragen:

Med innevarande månads utgång indrages gångposten Ånimskog—Lilla Mossen.

Notis i poststyrelsens cirkulär i januari 1880.

1907-07-01--1908-12-31

Kopparstrand

Den lilla poststationen i Kopparstrand öppnades den 1 juli 1907 och fick sin post via en gångpostföring på vardagar från Ånimskog. Bakom dess tillkomst spåras ett brev till postmästaren i Åmål från ett gruvbolag i Stora Strand. Där framhölls att gruvsamhället hade närmare 1000 hushåll med fortsatt ökning. Utöver den stora affärs-posten uppgavs att ett 50-tal privatbrev sändes och kom varje dag. Företaget önskade för den skull att en "postmästare" snarast skulle utnämnas och att en postföringslinje skulle bekostas av postverket till Stora Strand från poststationen i Ånimskog.

Albert Berggren föreslogs till föreståndare och den förvånansvärt snabba handläggningen ledde till poststyrelsens beslut, att en poststation skulle öppnas med namnet Kopparstrand den 1 juli 1907 med Berggren som föreståndare. Han blev inte långvarig i tjänst för poststationen visade sig lika olönsam som gruvdriften. Poststationen drogs in med utgången av 1908.

Den i poststyrelsens cirkulär återgivna tidtabellen för postföringen återges nedan.

		509, II.			
		Ånimskog - Kopparstrand.			
		(Från den 1 juli 1907.)			
		(Gångpost)			
—	12,30	1,0	Ånimskogs poststation.....	M. T. O. Th. F. L.	11,15
2,00	—		Kopparstrands poststation	M. T. O. Th. F. L.	9,15

Fengersfors

Ett tidigt försök att få poststationen i Tösse flyttad till Fengersfors har omnämnts i avsnittet om Tösse. Fortsatta ansträngningar för den lokala befolkningen och industrin att få postservice ledde till poststyrelsens beslut att inrätta ett postombud den 1 november 1944 (diarienummer Dt 456/54). Detta byttes ut mot en poststation den 14 juni 1954, varvid handelsbiträdet Sven Erik Ejler antogs till föreståndare. Han hade vikarierat på postombudsbefattningen sedan november 1953. Han fick i sin tur en vikarie från den 19 juli 1957 i Anna-Stina Olofsson, som blev anställd som ordinarie från den 1 juli 1958.

1970-talets för landet generella omorganisationer ledde till att poststationen år 1977 blev ett "lokalpostkontor i delegeringsgrupp 3" enligt ny terminologi med prefixet lokal struket från 1986. "Projekt Nät 92" berörde även Fengersfors och innebar att postkontoret lämnades ut på entreprenad enligt modellen "Post i butik" och det mycket tidigare än den anordningen blev allmänt vedertagen. Det tyckte ortsborna var bättre än att ersätta postkontoret med enbart lantbrevbäring. Men det var bara en övergångsanordning och en provisorisk lösning.

För AB Posten var det en dålig lösning. I början av 1994 stod det klart att postkontoret måste läggas ned. Lantbrevbäring var en tillräckligt effektiv ersättning och detta skulle gälla från och med mars 1994. Då samlades man en kväll i februari till ett stormöte mellan byalaget och representanter för posten i Folkets Hus. Inför oförstående mötesdeltagare förklarade postens representanter att det fanns tre olika typer av service, nämligen "postkontor, standardiserade Post i butik och lantbrevbäring", som projektledaren för "Post i butik" vid regionkontoret i Karlstad Robin Sundberg uttryckte det.

Det fanns tydligen andra alternativ, för mötet slutade med ett löfte från den vikarierande distriktschefen i Arvika Ann-Louise Lindholm att lanthandeln skulle få fortsätta att dela ut paket, både vanliga och med postförskott. Det löftet utsträcktes sedan till att servicen också skulle omfatta mottagning av inbetalningar till postgiro samt utlämning av rekommenderade brev men bara fram till och med maj 1994. En utvärdering av speciallösningen skulle göras och ligga till beslut för den framtida postservicen i Fengersfors.

Häradsgränser i Dalsland

